

Moderní tanec

Isadora Duncan (1877–1927)

- americká tanečnice, choreografka a průkopnice moderního tance
- narodila se a vyrostla v Kalifornii, žila a tančila v západní Evropě, USA a SSSR
- její sestra Elizabeth byla rovněž tanečnicí a pedagožkou
- nový přístup k tanci – řídila se fantazií, improvizovala, rozvíjela každý malý impuls, který ji napadl
- v roce 1898 přestěhovala do Londýna, vystupovala v salonech bohatých lidí
- výdělky z těchto angažmá jí umožnily pronajmout si ateliér a rozvíjet svou tvorbu
- inspirovala se řeckými vázami a basreliéfy v Britském muzeu

- z Londýna odcestovala do Paříže
- 1902 ji pozvala Loie Fullerová Duncanovou na turné a procestovala celou Evropu
- neměla ráda komerční aspekty veřejného vystupování
- aby dosáhla svého poslání, otevřela školu
- první škola byla založena v roce 1904 v Berlíně-Grunwaldu
- 1914 se Duncanová přestěhovala do Spojených států a přenesla sem svou školu
- 1921 ji levicové sympatie zavedly do Sovětského svazu, kde v Moskvě založila školu

Filozofie a technika

- tanec jako posvátné umění
- sledovala historické kořeny tance
- z těchto představ vyvinula styl volných a přirozených pohybů inspirovaných klasickým řeckým uměním, lidovými tanci, společenskými tanci, přírodou a přírodními silami
- zaměření na přirozený pohyb zdůrazňovalo kroky, skákání
- uváděla moře jako svou ranou inspiraci pro pohyb
- věřila, že pohyb vychází ze solárního plexu
- její schopnost zastavit vnější pohyb a uchovat vnitřní „pohyb duše“ fascinovala Stanislavského

- kladla důraz na evolučnost pohybu – každý pohyb se rodí z toho, který mu předchází; každý pohyb dává vzniknout dalšímu v organické posloupnosti
- tanec jako božské vyjádření lidského ducha prostřednictvím pohybu těla
- věřila, že tanec má obklopovat vše, co život nabízí – radost i smutek
- revoluční kostým – bílá řecká tunika a bosé nohy
- umožňoval volnost pohybu
- sestry Elisabeth vedla školu, ve které studovala pražská tanečnice Jarmila Jeřábková (škola Duncan Centre v Praze)

Loie Fullerová (1862-1928, Louie a Loïe)

- americká herečka a tanečnice, průkopnice moderního tance i divadelní osvětlovací techniky
- od čtyř let profesionální dětská herečka, později tancovala v burlesce, vaudevillu a cirkuse
- 1892 odjela do Evropy
- stala se jednou z prvních z amerických moderních tanečnic, které působily v Evropě
- vřelé přijetí v Paříži, zůstala ve Francii
- pravidelně vystupovala v divadle Folies Bergère (*Ohnivý tanec*)

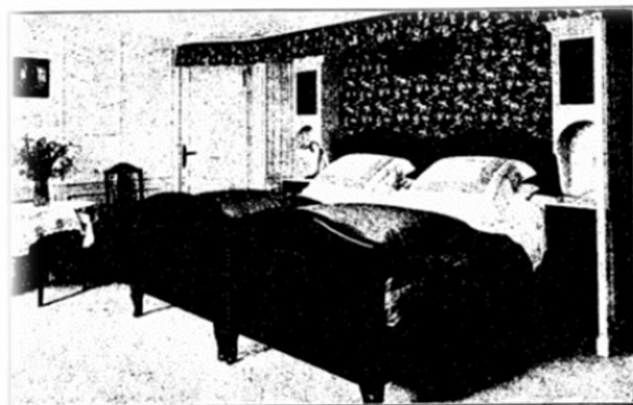
- vyvinula vlastní přirozené pohybové a improvizální techniky
- v několika představeních experimentovala s dlouhou sukni, jejími pohyby a hrála si s odrazem světla
- 1891 vytvořila choreografii s hedvábnými kostýmy osvětlenými různobarevným osvětlením – *Serpentine Dance*

Utopie před branami Drážďan: Hellerau 1909

- nejdůslednější realizace konceptu zahradního města na území Německa (Gartenstadt), severně od Drážďan (dnes dojezd tramvají)
- Karl Schmidt, majitel továrny na výrobu nábytku a přívrženec hnutí lebensreform
- plán výstavby podniku Deutsche Werkstätten Hellerau (po vzoru Arts and Crafts), byla srdcem projektu
- na pozemku 150 hektarů – sídliště typu zahradního města jako jednotka vhodná pro bydlení, práci, kulturu a vzdělání, inspirace – středověké město
- jižní okraj sídliště – stavba podniku Deutsche Werkstätten, severní okraj – pavilony obklopená budova kulturního domu Festspielhaus
- spolková a zájmová činnost – kurzy lidových tanců, mužský sbor, koncerty, vědecké přednášky, slavnosti pro děti, fotbalový klub...

Die Lieferung erfolgt in Deutschland frei Bahnstation

Neuer deutscher Hausrat

In Gemeinschaft mit bedeutenden Künstlern haben wir bestimmte Arbeitsarten, Maße und Normen festgelegt und damit eine wesentliche Verbilligung unserer Arbeit erreicht. Wir streben mit diesem zweckdienlichen und zeitgemäßen, schönen und preiswerten Hausrat nach einem deutschen Stil. + Das Ergebnis 14-jähriger Arbeit zeigt unser neues Preisbuch D 67 mit über 150 Bildern Preis Mf. 1.80. Dazu Dr. Friedrich Naumann's **Der deutsche Stil.** neue Schrift (Preis 50 Pfennig)

Deutsche Werkstätten

Hellerau Dresden München Berlin Hannover
 bei Dresden Ringstraße 15 Wittelsbach-Pl. 1 Bellevuestr. 10 Königstraße 37 a

Stoffe + Teppiche + Beleuchtungskörper + Gartenmöbel

Gartenstadt Hellerau.

Deutsche Werkstätten.

Od vzdělávací instituce k centru evropského modernismu

- Richard Batka – pražský muzikolog, přišel s nápadem, že Hellerau má mít hudební charakter
- Wolf Dohrn, přítel K. Schmidta, se seznámil s Dalcrozem a přivedl ho do Hellerau
- nově založené reformní pedagogické vzdělávací zařízení pro hudbu a rytmus
- Dalcroze začal vyučovat v roce 1910
- zpočátku zde byli především švýcarští žáci, které si přivedl do Drážďan
- ve druhém ročníku se sjeli studenti z celého světa

Festspielhaus Hellerau – „katedrála budoucnosti“ 1911

- architekt Heinrich Tessenow převedl vize scénografa Adolpha Appia a hudebního pedagoga Émila Jaques-Dalcroze – prostorové rymické struktury
- Appia navrhl sál s výsuvným orchestřištěm, volně instalovatelnými jevištními prvky a řadami sedadel pro diváky
- sál neobsahoval žádné pevné zařízení, jeviště ani oponu, diváci a účinkující měli splynout v duchovní a smyslové jednotě
- koncepci osvětlení vypracoval malíř a scénograf Alexander von Salzmann
- strop a stěny byly obloženy bílou voskovanou látkou, za níž tisíce žárovek vytvářely rozptýlené, nehmotné světlo

<https://vimeo.com/316625164> Festspielhaus, Hellerau: Great Hall and Appia's Scenography in Second Life

Émile Jaques-Dalcroze (1865-1950)

- švýcarský skladatel, hudebník a hudební pedagog
- 1892 profesor harmonie na ženevské konzervatoři
- v kurzech hry na sólovou flétnu začal ověřovat svůj nový pedagogický přístup
- 1903–1910 začal svou metodu veřejně prezentovat
- 1910–1914 působil v Hellerau
- 1914 se vrátil do Ženevy, aby zde otevřel nový institut
- Dalcrozeho eurytmie – metoda učení a vnímání hudby prostřednictvím pohybu
- proměna těla v dobře naladěný hudební nástroj
- výchova k celistvé osobnosti, která v sobě spojuje umění, práci a život

Hudební cítění těla – Dalcrozova eurytmie

- věřil, že prvním nástrojem, který je třeba v hudbě cvičit, je tělo
- všiml si, že studenti nedokázali vnímat čas v hudbě, ale dokázali ho vnímat v reálném světě, chůze byla spontánní a snadná
- studenti dokázali vyjadřovat rytmus nohama, hlavou a tělem
- rozvíjení rytmických schopností cvičeními, která využívají celé tělo, rozvíjení svalů a motorických schopností
- rytmus dechu, svalstva při pohybu (chůzi), přírody, sboru...
- experimenty: hledal spojení mezi citem pro výšku tónu a pohyb, časem a energií, dynamikou a prostorem, hudbou a temperamentem a uměním tance

Festivaly (Slavnostní hry) 1912 a 1913

- v létě 1912 „Festspiele“ (Slavnostní hry)
- studenti předvedli scény z Gluckovy opery *Orfeus a Eurydika*, improvizace a skupinová cvičení
- 500 novinářů a více než 4000 diváků
- v létě 1913 kompletní představení *Orfea a Eurydiky* a premiéra hry P. Claudela *Zvěstování*
- 5000 diváků – G. B. Shaw, O. Kokoschka, S. Zweig, M. Reinhardt, J. Kvapil, F. Werfel, R. M. Rilke, S. Volkonskij, K. S. Stanislavskij, M. Buber, G. Hauptmann...

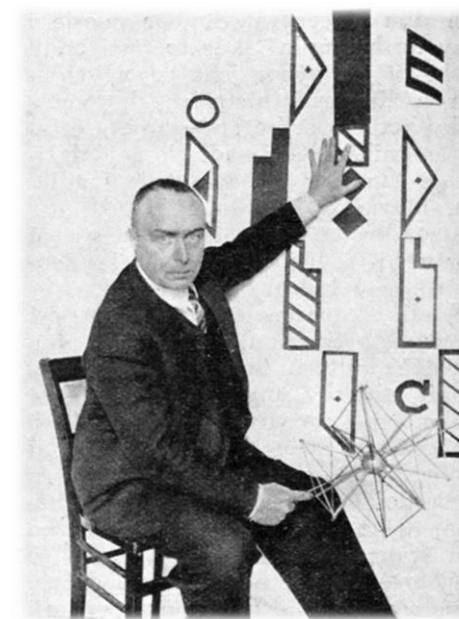
- zlatý věk skončil po pouhých 3 letech, náhlá smrt W. Dohrna v roce 1914 (finanční podporovatel a vizionář)
- Dalcroze a Appia se v létě 1914 po pobytu ve Švýcarsku do Hellerau nevrátili, po vypuknutí první světové války zahraniční studenti vzdělávací instituci opustili
- důmyslný systém osvětlení – obrovské náklady na energii, v roce 1915 vzdělávací instituce zkrachovala
- obnova byla po válce
- působení Jarmily Kröoschlové, přenesení Dalcrozovy metody do Prahy
- Dalcroze a jeho žáci byli pozváni knížetem S. Volkonským, aby předvedli svou práci v Petrohradě a Moskvě – zavedli eurytmii v MCHT a inspirovali Stanislavského pojetí „tempo-rytmu“

Rudolf von Laban (1879-1958) a výrazový tanec

- maďarský tanečník, choreograf a taneční teoretik, zakladatel výrazového tance
- studoval výtvarnou akademii v Mnichově a Paříži
- 1915 v Curychu založil školu pro pohybové umění, po skončení války se vrátil do Německa
- 1922 založil v Hamburku Labanovu taneční scénu
- 1923 založil Labanovu školu, k níž byl připojen vlastní pohybový sbor
- vybudoval Choreografický institut ve Würzburgu (1926/27) a v Berlíně (1928/29)
- 1937 odchod do Anglie
- 1945–1946 založil Laban Art of Movement Guild v Londýně a The Art of Movement Studio v Manchesteru

Na počátku byl tanec, nikoli slovo.
(Rudolf von Laban)

- na Monte Verità prožil intelektuální a umělecký průlom
- považoval tanec za výraz duchovního prožitku
- choreutika – teorie prostorové harmonie
- model ikosaeder
- eukinetika – dynamická, energetická kvalita pohybu, zaměřené fyzické úsilí
- teoretické inovace: Labanova pohybová analýza a Labanotation (systém zápisu pohybu)

Ausdruckstanz – výrazový, expresivní tanec

- individuální taneční ztvárnění pocitů
- po první světové válce – do popředí se dostalo intenzivní, dramatické vyjádření osobního prožitku
- tanec je také intelektuální proces, způsob myšlení a komunikace
- hájí pohyb jako základní umění, jehož prostřednictvím se vychovává integrita bytosti jako citlivé, emocionální a intelektuální jednotky
- podle Labana je chybou domnívat se, že pohyb se vyvíjí v prostoru, a chápat jej jako prázdnotu

- vztahy prostoru a pohybu:
- mnohost směrů pohybu
- každý tělesný pohyb patří do nekonečného sledu událostí
- pohyb je magickým zrcadlem člověka, které odráží a vytváří vnitřní život
- pohyb jako živá architektura, neviditelné pohybové stopy – trajektorie
- tvar ikosaedru (jednoho z pěti platonických těles, pravidelný dvacetistěn) Labanovi posloužil jako základ pro jeho definování tanečnickova prostoru

